

YOUTH PARTICIPATION

Предлози за подобрување на состојбата на младите на регионално ниво:

“Учество на младите: Повеќе од фраза”

WEBIN
Western Balkans Institute

Kooperativna Organizacija Mladih Srbije

MLADINSKI SVET SLOVENIJE
NATIONAL YOUTH COUNCIL OF SLOVENIA

SEGA
Coalition of youth organizations
www.sega.org.mk

Centar za građansko obrazovanje
Centre for civic education

mmh
mreža mladih hrvatske
croatian youth network

Резиме

.....

Младинската организација е клучен принцип во развојот на младите. Нејзината важност се состои во тоа што младите активно учествуваат во формирањето на својот сопствен развој, преку процесот на учество ги стекнуваат своите животни вештини и развиваат граѓанска свест, додека локалните заедници креираат подобри можности и преземаат мерки за поддршка на младите. Податоците за учеството на младите во Европа како и во земјите од регионот покажуваат дека младинското учество е на многу ниско ниво и дека главни причини за тоа се недостаток од мотивација, слабо развиена свест за можностите и недоволна информираност, како и недостаток на

Овој предлог за практични политики е креиран во рамките на проектот „Младинско Учество – Повеќе од фраза?“ (“Youth participation – More than a catchword?”) кој е финансиран од Европската Комисија преку програмата Млади во Акција, кој имаше за цел да ги зајакне капацитетите на младинските организации од Балканскиот регион (Црна Гора, Хрватска, Словенија, Македонија и Србија) за активно учество во процесот на подготовка и следење на креирањето национални извештаи за спроведување на Европската Стратегија за млади. Во рамките на овој проект се одржа 9 дневна обука во периодот на месец мај и јуни 2014 година во Белград. Проектот беше во

организација на „Западно- балканскиот Институт WEbin“ во партнерство со „Кровна организација на млади“ од Србија, „Младински Совет Словенија“, „Мрежа на млади Хрватска“, „Коалиција на младински организации СЕГА од Македонија“ и „Центар за граѓанско образование“ од Црна Гора.

суштински партнерства со возрасните и носителите на одлуки. Постоечката регулатива ја истакнува важноста на младинското учество во своите земји од регионот и ЕУ и настојува да ги поддржува младите и во иднина. Во 2015 година ЕУ ќе го објави Европскиот извештај за млади за периодот 2012 – 2015 година. Во подготовката на овој документ ќе учествуваат и Словенија, Хрватска и Црна Гора и за прв пат и Србија и Македонија. Европскиот младински извештај ќе го претстави напредокот на земјите членки на ЕУ и земјите кандидатки за членство во ЕУ во спроведувањето на Европските и национални стратегии за млади. Со други зборови, овој извештај ќе

го прикаже напредокот на земјите преку унапредувањето на положбата на младите во 8 области кои се вклучени во овој извештај. На тој начин би се обезбедил објективен и непристрасен пристап заснован на податоци и би се итакнала неопходноста на младите да бидат вклучени како рамноправни учесници во процесот на подготовката на Националните извештаи за млади. Целта на овој документ за практични политики е да влијае врз донесувачите на одлуки во земјите од регионот, вклучувајќи ги младите и нивните организации во процесот на подготовка на Национални извештаи за 2015 година во Србија, Хрватска, Словенија, Македонија и Црна Гора.

Вовед

Со цел подобрување на општата состојба на младите во политичкиот и општествениот систем, националните младински организации, нивните членки и другите заинтересирани актери, од земјите од регионот, вклучени заедно во проектот: Младинско Учество - Повеќе од фраза (Youth Participation – More than a catchword) го препознаа значењето на вклучувањето на младите во припремата на Национални Извештаи за млади за 2015 година. Од таа причина сите заеднички изразија желба за вклучување во овој процес на рамноправно ниво и во партнерство со младите и возрасните, како и претставниците од владиниот и невладиниот сектор, да креираат политика која се

темели на реалната состојба на младите и нивните потреби. Во претходниот процес на припрема на Европскиот извештај за млади за 2012 година, од земјите учесници на овој проект, само Словенија (како членка на ЕУ) и Црна Гора (како земја кандидатка за членство во ЕУ) учествуваа во тој процес. Србија и Македонија во 2015 година за прв пат ќе имаат можност да учествуваат во процесот на подготовка на Европски Извештај за млади. Целта на овој Предлог со практични политики е да влијае врз донесувачите на одлуки во земјите од регионот, вклучувајќи ги младите и нивните организации во процесот на подготовка на Национален

Извештај за млади во Србија, Хрватска, Словенија, Македонија и Црна Гора во 2015 година.

Зошто младинско учество?

Учеството е фундаментално човеково право и претставува еден од водечките принципи на Универзалната декларација за човекови права. Младинското учество е клучен принцип за развојот на младите и една од најчесто користените фрази. Често употребувани термини кои се слични на младинско учество се: глас на младите, вклучување на младите, учество на младите во процесите на донесување на одлуки. Младите не се само пасивни приматели на надворешните влијанија, напротив тие активно учествуваат во обликувањето на сопствениот развој преку интеракција со се што ги опкружува и користење на приликите кои им ги нуди самото

опкружување. Преку активното учество младите луѓе ги стекнуваат своите животни вештини, развиваат граѓанска свест за човековите права додека локалните заедници може да креираат и понуди со подобри услуги, можности и поддршка на младите луѓе со цел да продолжат да се развиваат на здрав начин. Учеството ги поттикнува младите луѓе да бидат носители на својот сопствен развој и развојот на заедницата и да преземаат позитивни граѓанска акции и да допринесат кон позитивни промени во нивната заедница. Младинското учество се реализира во партнерство со младите и возрасните луѓе и е структурирано така што двете вклучени страни подеднакво ги

донесуваат одлуките и учат едни од други. Овој концепт е познат под терминот ко-менаџмент.

На кое ниво е сега младинското учество?

.....

Различните анализи и истражувања за младинското учество, за потребите на креирање на стратешки документ за млади, кои потекнуваат од ЕУ како и земјите од Балканскиот регион, покажуваат дека младите не се активни на културно ниво како и на ниво на заедницата, а постои и недостаток на правилни алтернативи. Европскиот извештај за млади за 2012 година го наведува заклучокот од студијата која истата година е објавена од Европската Комисија, според кој младите чувствуваат дека нивното мислење не е земено во предвид во политичкиот живот. Податоците од Националната Стратегија за млади во Србија покажуваат дека

повеќето од младите се гледаат себе си како заинтересирани и способни за решавање на проблеми кои се однесуваат на нив, но само една третина од младите барем еднаш зеле учество во акција со која се решава некој локален проблем. Повеќето од младите (90%) не се членови на политички партии, здружение на граѓани, хобистички организации, културно – уметнички друштва или верски организации. Од наведените податоци се изведува заклучок дека културата на активно учество на младите во општествените процеси не е доволно развиена. Податоците од Словенија покажуваат дека учеството на младите во оваа земја

во споредба со другите Европски земји е многу слабо, и дека младите во Словенија многу малку учествуваат во политичките процеси и дека истите имаат негативен став спрема политичките претставници. Учеството во граѓанскиот сектор и волонтерските организации е исто така занемарливо. Причини за оваа ситуација се: недостаток на мотивација, неинформираност на младите за можностите за учество во донесувањето на одлуки, недоволното земање во предвид на мислењата на младите, недоволно разбирање од страна на возрасните за значењето на младинското учество и младинските организации во процесот на донесување на одлуки и сл.

Истражувањата од Македонија говорат дека младите во оваа земја „скоро воопшто не учествуваат во процесот на донесување на одлуки како на локално така и на национално ниво“. Младите не се запознаени со правилата и механизмите кои овозможуваат учество во процесот на донесување на одлуки кои се однесуваат на нив. Дури ни надлежните институции немаат многу информации за младите и нивните потреби. Истовремено, довербата на младите во средношколските и студентските организации е на многу ниско ниво и младите не ги доживуваат истите како свои претставници. Спрема описот на состојбата во Националниот Акционен план за млади,

младите во Црна Гора не се мотивирани активно да учествуваат во граѓанските организации, не се организирани и немаат доволно доверба во граѓанските – политичките институции. Ова се образложува со тоа што младите сметаат дека не влијаат многу на промените во нивните општества, како и на недоволната информираност, но и во тоа дека младите не се прифатени и вклучени на рамноправно ниво.

Искуствата од Хрватска го покажуваат истото. Учеството на младите во донесувањето на одлуки е повеќе импровизирано отколку што навистина постои. За да се подобри учеството на младите неопходно е да се зајакне партнерскиот

однос на властите и младите на локално, национално и на ниво на ЕУ, и нивно препознавање како значаен партнер во процесот на спроведување, следење и известување на политиките кои се однесуваат на нив.

Словенија

Во Словенија, прашањето за младинското учество е регулирано со закон. Односно, во Законот за младински совети, во делот на надлежности и активности е дефинирана надлежноста на Националниот Младински Совет (Младински Свет Словенија) со цел да го обезбедува учеството на младите во процесот на усвојување на статутарни и други прописи кои имаат влијание на животот и работата на младите луѓе. Во истиот дел е наведена и обврската на Владата, министерствата, и другите национални тела и органи на локалната самоуправа да ги информираат националните, односно локалните совети, за регулативата која ја припремаат, а која ќе има влијание врз

животот на младите. Во воведните одредби на Законот за јавен интерес, во делот за млади, е наведено дека еден од принципите на законот е учеството на невладините организации во управувањето со јавните работи. Во членот во кој се појаснува значењето на поимите, младинската политика е дефинирана како: „хармонизиран збир од мерки на различни секторски политики кои имаат за цел да промовираат и фасилитираат интеграција на младите во економскиот, културниот и политичкиот живот на заедницата и одговорни механизми за поддршка на развојот на младинската работа и работата на младинските организации, која се

Во која мера регулативата го поттикнува младинското учество?

Постоечката регулатива ја истакнува важноста на младинското учество за остварување на поставените цели во полето на младинската политика, како на ниво на ЕУ така и на ниво на земјите од регионот.

спроведува во соработка со автономните и демократските претставници на младинските организации, професионални и други организации“. Една од областите во делот за млади, која е дефинирана во законот, е и „младинското учество во управувањето со јавните работи“. Законот ја утврдува Националната програма за млади како механизам за остварување на јавниот интерес во младинскиот сектор. Националната програма за млади е дефинирана како: „фундаментален програмски документ кој е во склад со законот, и ги дефинира приоритетите и мерките кои се од јавен интерес за младинскиот сектор“. Националната програма за млади ја изготвува

Хрватска

Во Хрватска постојат неколку регулаторни документи кои ја истакнуваат важноста на младинското учество. Законот за совети на млади ја истакнува следната цел: „делување, односно учество на младите во одлучувањето и во управувањето со јавните работи кои се од интерес и значење за младите, активно вклучување на младите во јавниот живот, информирање и советување на младите и единиците на локалните и регионалните самоуправи“. Законот наведува дека претставничките тела на локалната и регионалната самоуправа основаат совети на млади кои им даваат важност на начелата за неди-скриминација, партнерствата, соработката и активното делување на младите и

пропишува дека единиците на локалните и регионалните самоуправи се должни со дел од средствата со кои располагаат да ги обезбедат советите на млади, соработка во работата на претставничките тела на локалните и регио-налните самоуправи, младите да даваат мислења, предлози и препораки за прашања и теми од нивни интерес. Хрватската Национална програма за работа со младите од 2002 година ги наведува следните стратешки цели: „Да се вклучат што поголем број на млади во процесот на донесување на одлуки и да се изгради конструктивен и партнерски однос со невладините организации и здруженијата на млади и вклучување на

локалните и регионалните самоуправи во постигнувањето на целите на младите“. Овој документ наведува дека младите во Хрватска имаат минимално влијание во животот на заедницата, како и во политичкиот живот, но и во решавањето на проблемите кои се однесуваат на нив, а во делот со препораки документот дефинира 4 препораки за тоа на каков начин конкретно да се подобри младинското учество.

министерството кое е надлежно за млади во соработка со младинските организации. Како еден од инструментите за остварување на јавниот интерес во младинскиот сектор се наведува и структурниот дијалог кој е дефиниран како: „отворен, транспарентен, долгорочен, континуиран и системски дијалог помеѓу младите и властите и на национално и на локално ниво во младинскиот сектор.

Македонија

Националната Стратегија за Млади во Македонија, во полето на младинското учество, ја дефинира следната долгорочна цел: „активно учество на младите во процесите на заедницата од општ и од јавен интерес и учество во процесите на донесување на одлуки“. Меѓу специфичните цели се наведуваат следните: „да се поттикне младинското учество; да се отстранат сите препреки (генерациски, административни, законски итн.) за активно учество на младите во јавниот живот; да се постават канали за младинско учество на локално и национално ниво; да се промовира правото на младите за здружување“.

Црна Гора

Во Црна Гора, Националниот план за младински активности, доста прецизно ги дефинира причините за лошата состојба на младинското учество. Во овој документ, во полето учество на младите во животот на заедницата се наведуваат број на индикатори за подобрување на состојбата на младинското учество: „да се зголеми бројот и да се унапредат начините на младинското учество во процесот на донесување на одлуки; учество на младите во развојот и имплементацијата на политиките (стратегија, закон...); влијание на промената на свеста за важноста на младинското учество; влијание за отварање на политички простор за вклучување на младите; зголемување на

бројот и различни механизми за вклучување на младите во процесот на донесување на одлуки; поголем број на задоволни млади вклучени во процесот на донесување на одлуки; поголем процент на млади во процесот на донесување на одлуки на локално ниво; позитивна проценка на значењето и степенот на вклученост на младите од страна на граѓаните и претставниците од Владата и НВО организациите; зголемување на бројот и квалитетот за успешно реализирање на програмите кои се однесуваат на промена на свеста за важноста на младинскиот активизам; вклучување на младите во политичкиот живот“.

Драфт верзијата на Законот за Млади во

Србија

Црна Гора како една од специфичните цели ја наведува следната: „обезбедување услови за поддршка на младите во организирање на општествени активности, учество во процесот на донесување на одлуки, развој и остварување на лични и општествени потенцијали, користење на меѓународен и меѓусекторски пристап“. Младинското учество е дефинирано и како јавен интерес во областа на младинската политика.

Во Србија младинското учество е дел од целите на Националната Стратегија за Млади за периодот од 2007 – 2013. Еден од водечките принципи на оваа стратегија е активно младинско учество во процесот на донесување на одлуки како и активностите кои допринесуваат кон изградба на подобро општество. „Поттикнување на младите активно да учествуваат во општеството“ е прва општа цел наведена во стратегијата. Меѓу специфичните цели се наведени и следните: мотивирање, образование и поддршка на младите за активно учество во општеството; унапредување на квалитетот и рамномерна распространетост на програмите кои допринесуваат

за активно учество на младите во општеството; да се зголеми учеството на младите жени на повисоки позиции во процесот на донесување на одлуки; да се развие соработка на младите и да се обезбедат услови за учество во процесот на донесување на одлуки преку одржлив институционален механизам и на основа на потребите на младите и во партнерство со младите; да се усвои концепт за заедничко управување со одлуките како основа за соработка меѓу локалните и државните органи за младите.

Законот за млади од 2011 година меѓу своите цели го наведува и активното младинско учество: „Сите, а особено субјектите на младинската политика, да

обезбедат поттикнување и поддршка во реализацијата на младинските активности, превземање на иницијативи на младите во нивниот претходно смислен план за учество во процесот на донесување на одлуки кои допринесуваат за личен и развој на општеството, а на основа на претходна консултација со младите“.

Учество и Известување за Европската Стратегија за млади

Европската Стратегија за Млади за периодот 2010 – 2018, е усвоена во 2009 година од Советот на Европа од страна на министрите одговорни за млади. Стратегијата има 3 сеопфатни и меѓу-зависни цели:

1. Креирање на повеќе можности за млади во полето на образованието и вработувањето
 2. Унапредување на достапноста и учеството на младите во заедницата
 3. Промовирање на меѓусебна солидарност помеѓу заедницата и младите.
- Европската Стратегија за Млади има главна цел да ги поттикне младите да учествуваат во демократските процеси и во нивната заедница. Оваа цел се

реализира преку:

- а) Развој на механизми за вклучување и дијалог помеѓу младите како и фасилитирање на нивното учество во креирањето на националната политика;
- б) Поддршка на младинските организации, вклучувајќи ги и локалните и националните младински совети;
- в) Промоција на учеството на помалку застапените групи на млади во политиката, младинските организации и граѓанските организации;
- г) Обезбедување „стекнување на знаење како се учествува“ од најраниот период во животот.

Европскиот извештај за млади за тригодишен временски период е механизам за пратење на остварувањата на напредокот на земјите членки на ЕУ и кандидатките земји за членство во ЕУ во процесот на спроведување на Европската Стратегија за Млади. Овој документ е заснован на податоците од Националниот извештај за млади. Процесот на изготвување на Националниот извештај за млади го раководи национално тело задолжено за млади. Во процесот на припрема на Националниот извештај за млади учествуваат сите релевантни актери од државни и регионални институции, како и граѓански здруженија и младински организации.

Осумте области преку кои се следи напредокот на подобрување на состојбата на младите во европските земји се: 1) образование и обука; 2) вработување и претприемништво; 3) здравје и благосостојба; 4) младинско учество; 5) волонтерски активности; 6) социјална вклученост; 7) младите и светот; 8) креативност и култура.

Политиката заснована на податоци е еден од клучните принципи на кој се заснова Европскиот Извештај за млади. Тој е резултат од производ на вкрстување на бројни податоци и истражувања. Токму поради тоа, младинското учество во пишувањето на Национални извештаи за млади е неопходно, бидејќи на тој начин се

обезбедува квалитет, релевантност и ефективност на политиките за младите. Учеството на младите во креирањето, спроведувањето и евалуацијата на политиките за млади придонесува кон зголемување на довербата во крајниот резултат, во институциите кои донесуваат и спроведуваат одредена политика, а овозможува реален увид на состојбата во која се наоѓаат младите и нивните реални потреби.

Организациите учесници во проектот YOUNA веруваат дека е доста важно да им се овозможи на младите да учествуваат во подготовката на Национални извештаи за млади како рамноправни партнери, и на тој начин би се обезбедила објективна

проценка на состојбата на младите во споменатите области кои ќе бидат одраз на реалната состојба и податоците кои се собрани директно од целните групи.

Заклучоци и препораки

.....

За владата и земјите од регионот

1.

Да се овозможи учество на младите во процесот на пишување на Национални извештаи за млади. Националниот извештај за млади е процес кој треба да го поддржи напредокот на спроведувањето на стратегијата за млади која придонесува кон унапредување на положбата на младите во сите осум области. Затоа неопходно е во овој процес да учествуваат младите луѓе како и младинските организации. На тој начин ќе се постигне објективна слика заснована на податоци кои се обезбедени директно од целните групи.

2.

Обезбедување на учество во сите циклуси и фази на процесот: неопходно е да се вклучат заинтересираните страни во сите циклуси и фази на припремање на извештај: од почетокот на процесот, па се до вклучување во процесот на истражување и испитување на состојбата, собирање на податоци и нивна интерпретација; учество во разни групи и тимови па се до организирање на широк консултативен процес и усвојување на финалниот текст од извештајот.

3.

Процесот да се базира на принципот на коменаџмент: Неопходно е извештајот да биде производ од партнерски однос помеѓу младите и возрасните кои на еднаков начин учествуваат во сите активности и одлуки во процесот на подготовка на Национален извештај за млади.

4.

Да се обезбеди целосна транспарентност и јавност на процесот на подготовка на Националниот младински извештај.

Заклучоци и препораки

.....

За младинските организации

1.

Да се едуцираат и информираат младите: со цел да се обезбеди целосно учество на младите во процесот на подготовка на извештаи за млади на локално, регионално и национално ниво, токму затоа што учеството на младите во овој процес е неопходно и на тој начин би ја искористиле можноста за да дадат свој придонес во решавањето на проблемите од свој интерес.

2.

Да се формира тим за мониторинг на активностите кои се спроведуваат на национално ниво со цел изработка на извештај за периодот за 2012 – 2015 година. Тоа би го реализирале делегирани претставници од националните младински организации. На овој начин би се овозможила континуирана соработка во процесот на следење на вклученоста на младите во подготовката на извештајот, размена на информации и добри практики.

3.

Да се формираат работни групи на национално ниво за следење на процесот на остварување на индикаторите во специфичните области дефинирани во Европската стратегија за млади (образование, вработување, претприемништво, здравје итн). Работните групи добро би било да остварат соработка со сите релевантни актери од секоја област на национално ниво и на тој начин: а) да дојдат до квалитетни, точни и релевантни почетни информации кои се неопходни во процесот на пишување на извештај; б) да се поттикне интерсекторска соработка; ц)

4.

Младинските национални организации да ги поттикнат своите организации членки, во своите активности да ги вклучат припадниците на малцинските и ранливи групи во текот на целиот процес на пишување на деловите од извештајот, т.е. нивно вклучување во работните групи за следење на остварувањето на индикаторите во специфичните области кои се дефинирани во Европската Стратегија за млади.

да се истакне значењето на интегрирање на младинската политика во сите сфери на општеството во сите политики кои се од интерес на младите. Овие формирани групи би ги информирале делегираните претставници во регионалниот тим за напредокот во специфичните области / политики кои ги следат. Можно е и транснционално преземање на конкретни, тематски работни групи со цел размена на информации, нови сознанија и добри практики во регионот во однос на следење на политиките од областа на младите.

5.

Да се лобира кај националните организации од другите земји од регионот – Босна и Херцеговина, Турција и Албанија за нивно активно вклучување во процесот на подготовка и пишување на извештај за периодот 2015 – 2018 година со што би се постигнала европска соработка во полето на младинската политика и меѓу младинските организации на Западниот Балкан, како и зајакнување на капацитетите на младинските организации и размена на искуства и добри практики во внатрешноста на секторот.